

‘Laat je bespiegelen’

IN GESPREK MET GERIAN DIJKHUIZEN

Sietske **JANS-KUPERUS**

Gerian Dijkhuizen, (leer)supervisor en docent supervisie, lijkt tijdens de ANSE Summer University in Riga overal aanwezig te zijn. Haar tomeloze enthousiasme valt mij op, als ze met een camera op stick collega's op speelse wijze bevraagt over het samen-zijn met internationale collega's. Dit deed ze ook in 2019 in Bolzano; de interviews zijn te bekijken op de sociale media van ANSE en LVSC. Het lijkt haar manier van werken te typeren en haar drijfveer is voelbaar: ze brengt graag internationale collega's met elkaar in verbinding om met en van elkaar te leren. Dijkhuizen was een kleine tien jaar lid van de Commissie Internationale Contacten (CIC). Deze commissie informeert het bestuur en de leden van de LVSC over nieuwe

ontwikkelingen, publicaties of conferenties binnen de landen die bij ANSE zijn aangesloten. Ook promoot Dijkhuizen het participeren in internationale intervisiegroepen (IIG's), waarmee sinds vorig jaar via de LVSC ook PE-punten te verdienen zijn.

We nemen plaats in de nog donkere hal van de Nationale Bibliotheek, die vandaag pas om twaalf uur de deuren opent voor het publiek. Deze week is het de algemene ontmoetingsplek van het congres. Het voelt bijna als

S. Jans-Kuperus MA is begeleidingskundige bij Super-u, praktijk voor professionele begeleiding te Assen en redactielid van dit tijdschrift. E-mail: s.jans@super-u.nl.

thuiskomen wanneer we elkaar ontmoeten voor een keynote, workshop of gezamenlijke lunch. Te midden van het organische proces van deze inspirerende en indrukwekkende week vinden Dijkhuizen en ik een moment voor een interview. Terwijl de andere deelnemers aan hun ochtendworkshops beginnen, gaan wij in gesprek.

Ik vind het leuk dat we elkaar spreken tijdens de Summer University, gezien jouw activiteiten en het thema van het huidige nummer. Je bent van oorsprong dramatherapeut, bent al jarenlang supervisor en hebt onder andere twaalf jaar als supervisie-docent in Zwitserland gewerkt. Kun je daar iets over vertellen?

‘Ik ben begonnen als groepsleidster met moeilijk opvoedbare kinderen. Ik heb de sociale academie gedaan en heb me daarna laten omscholen als dramatherapeut. Ik deed tijdens mijn werk binnen een grote instelling voor kinder- en jeugdpsychiatrie, waar ik 35 jaar heb gewerkt, ook een groepspsychotherapeutische opleiding. Eerder volgde ik al de supervisie-, leersupervisie- en docentopleiding. Ik ben dus vrij breed opgeleid, maar supervisie vond ik, naast groepstherapie, echt fantastisch om te doen. Supervisie, leersupervisie en doceren vond ik vooral heel verbredend en verdiepend.’

Wat vind je leuk aan je werk?

‘Dat je met iedereen die bij jou komt even meeloopt en meekijkt, dat het zoveel verschillende mensen zijn die ik mag begeleiden en dat ik zoveel van mezelf heb geleerd terwijl ik aan het begeleiden was. Zeker na 2003, toen ik in Bazel begon. Toen zijn eigenlijk de internationale contacten geleidelijk op gang gekomen.’

Hoe kwam je in Bazel terecht?

‘Ik was naast drama- en groepstherapeut dus ook supervisor in de jeugdpsychiatrie en had daarnaast mijn eigen praktijkje, zo klein en zo groot als ik zelf wilde. Ik had een collega, een systeemtherapeut, met wie ik samen een ambulante groepstherapie voor meisjes met as-II-problematiek had ontwikkeld. We deden dat al geruime tijd en het was echt ons paradepaardje. Op een dag vroeg ze of ik samen met haar in Zwitserland les wilde gaan geven in supervisiekunde. Ik had geen idee waar ik aan begon, maar ik zei meteen ja. Een docent van een particulier instituut in Bazel was onverwacht overleden en zo was de directeur via omwegen bij mijn collega terechtgekomen. De supervisieopleiding werd er gegeven vanuit systemisch perspectief en daarom vroeg zij mij, vanwege mijn supervisie-ervaring.

We leerden in een paar dagen alle Duitse supervisietermen uit ons hoofd en kwamen daarnaast met ons fantastische middelbare-school-Duits een heel eind. Onze voorwaarde was dat we het met z'n tweeën wilden doen en daarmee ging men akkoord. Binnen een maand hadden we een groep in rouw voor ons en moesten we een programma “afdraaien” dat we zelf niet gemaakt hadden. Daarna hebben wij zelf een programma gemaakt en hebben we daar twaalf jaar samengewerkt. Het waren gouden jaren: we gaven in het weekend les in Bazel en doordeweeks hadden we in Nederland ons eigen werk. Het ging uiteindelijk zó goed, dat we ook door de dependances van de opleiding in Stuttgart en nog twee andere plekken in Zwitserland werden gevraagd de opleiding supervisie te geven.’

Heb jij in die tijd verschil ervaren tussen het lesgeven in supervisie in Zwitserland en Nederland?

‘Wij zijn in Nederland als docenten wat vrijer, speelser en flexibeler; ik denk dat dit onze directeur wel aansprak. Hij had als gezinstherapeut in Nederland gestudeerd. Vervolgens startte hij in Zwitserland met die opgedane kennis een opleidingsinstituut. In dit instituut komt samen waar de LVSC nu ook mee bezig is: supervisie, coaching en organisatiebegeleiding. Hij was zijn tijd dus ver vooruit.

Wat betreft het lesgeven vonden we het niet reëel om de Nederlandse supervisie een-op-een over te zetten. Daarnaast waren we afhankelijk van de studenten: zij lazen niet graag Engels en wilden dus literatuur in hun eigen taal. Zo waren wij in die tijd meer thuis in de Duitse literatuur dan in de Nederlandse. En van dat gedachtegoed kunnen wij hier nog wel wat leren. De Duitse literatuur is heel stevig gefundeerd. Wij hebben natuurlijk Siegers en Van Praag, maar de Duitsers zijn veel meer gericht op psychologische stromingen. In Nederland komt de supervisie voort uit het social work, terwijl de Duitse collega’s meer de klassieke therapieën in hun ontwikkeling hebben gehad. En dat is een heel rijk gebied.

Het verschil tussen therapie en supervisie is behoorlijk uitgekristalliseerd, maar soms loopt het ook helemaal door elkaar. Maar de discussie erover en de lesstof – wanneer is het therapie, wanneer is het supervisie, wat is het verschil en waar trek je de grenzen – is in de Duitstalige literatuur heel goed uitgewerkt. In Duitstalige landen kijkt ook niemand ervan op als je zegt: ik neem eens een supervisie zitting bij een supervisor om iets goed uit te zoeken. Dus niks geen traject.

Ook de teamsupervisie is veel meer aanwezig en de literatuur erover is talrijk.’

Je was bijna tien jaar lid van de Commissie Internationale Contacten, onlangs eindigde dat. Is jouw werk in Zwitserland bepalend geweest voor de activiteiten in dat kader?

‘Wij begonnen in 2003 in Bazel en een jaar later zag ik voor het eerst een aankondiging voor een internationale conferentie in Leiden van de ANSE. Ik wist toen nog niet wat dat was. Ik zag daar Sijtze de Roos, van wie ik leersupervisie had gehad, en ontmoette allerlei internationale collega’s: er ging een wereld voor me open! Ik was natuurlijk in Bazel al een beetje gewend om buiten de grenzen te kijken, maar hier kwam ik ogen en oren tekort, ik fleurde helemaal op. Dus ik zei tegen mijn collega: “Waar ik nu toch ben geweest! Er is zoiets als een internationale supervisievereniging en die ga ik in de gaten houden.” Een paar jaar later deed ik mijn eerste Summer University, in Tallinn. Ik besloot daar samen met mijn collega heen te gaan, om met kennis gevoed te worden en input te halen voor Bazel. Ik was totaal verslinderd! Ik was nog nooit in Tallinn geweest – dat vond ik alleen al heel erg boeiend – en net als in Leiden had ik de ervaring dat ik werd ondergedompeld in de geschiedenis van verschillende landen. Sindsdien heb ik maar één Summer University gemist. En iedere keer kom ik helemaal “rijk” terug.

In 2008 kreeg ik een telefoontje van een LVSC-bestuurslid die vroeg of ik een internationaal ANSE-project wilde trekken als vertegenwoordiger van de LVSC. Het ging over diversiteit. Ik moest snel beslissen: ze belde dinsdag en ik geloof dat ik vrijdag al in het Roemeense Timisoara moest zijn. Dus

ineens zat ik daar, gelukkig samen met Sijtze de Roos die steeds wel de rode draad, een houvast is gebleven voor mij. We moesten bij de kick-off van dit nieuwe ANSE-project zijn, maar verder was het allemaal nog erg vaag. Zo maakte ik weer hetzelfde mee: wat gebeurt hier, wat overkomt me? En er blijken dus ook Roemeense supervisors te zijn – vertel, vertel! Ik was heel nieuwsgierig. We lieten ons organisch leiden, net zoals dat nu hier in Riga ook gaat.

En ik bedacht: dit kan ik niet alleen. Dus toen kwam Gerrie Aerts erbij, die ik nog steeds mijn “partner in crime” noem. Daarnaast hadden we een groepje met experts op het gebied van diversiteit om ons heen, als denktank. Gerrie en ik hebben twee jaar rondgereisd en met veertien landen een lesmodule voor het omgaan met diversiteit in elkaar gezet. Deze staat op de ANSE-website en kan nog steeds “ingehuurd” worden door elk land; er zijn trainers vanuit het project beschikbaar.’

Is de verrijking dat wat het je gebracht heeft?

‘Ja, ik heb veel geleerd van dat project. Het was wel pittig, het vele reizen naar Bazel en de terugkoppeling naar de LVSC. We schreven er toen na elke meeting over in Forum en deden ook verslag op ALV’s. Met een Hongaarse collega presenteerde ik de module in Stavanger op de Summer University in 2011. Toen, op de boot langs de fjorden, kwam mijn inmiddels dierbare Letse vriendin Sandra naar mij toe en zei: “Gerian, we waren vanochtend bij jouw workshop en we vonden het zo leuk, we zouden graag een intervisiegroep vormen. Wil jij daar bij?” Het leek wel een huwelijksaanzoek! Op dat moment was het voor mij het hoogst haalbare.

Ik noem ze “frolleagues”, omdat we van “colleagues” uiteindelijk “friends” zijn geworden.

Voor de culturele uitwisseling, naast de vakinhoudelijke uitwisseling, was verrijking. Ik was nog nooit in de Baltische staten geweest, maar die hebben mijn hart gestolen, ook vanwege hun geschiedenis. Je hebt in internationale intervisiegroepen meer aandacht voor de sociaalculturele en maatschappelijke context, want die breng je automatisch mee in zo’n groep. Een van de intervisieleiden overleed in 2014. Dat was een behoorlijke klap. Een jaar na zijn overlijden bezochten we als intervisiegroep zijn graf, dit was heel ontroerend en indrukwekkend. We hebben de intervisiegroep opgeheven, maar zijn toch vrienden gebleven. Elke Summer University zoeken we elkaar weer op. Zo gaan we hier in Riga met z’n drieën naar een museum.’

Het thema van dit nummer is vrijheid in verbinding. In wat je vertelt lijkt de verbinding over de grenzen heen, tussen internationale collega’s in intervisie, intenser te zijn dan de intervisie die je met Nederlandse collega’s hebt.

‘Het is anders verbindend. In Nederland deel je dezelfde culturele achtergrond. Maar in intervisie met internationale intervisiegenoten heb je te maken met verschillende cultureel-maatschappelijke achtergronden. Wij hebben een gemeenschappelijke geschiedenis in Nederland, daar hoef je het niet zo over te hebben: die is er, dat is een gegeven. Wij zijn “gevormd door”; of dat nu de opleiding voor de supervisie betreft of de politieke situatie. Heb je intervisie met internationale collega’s, dan heb je vaak met vijf verschillende landen, cultureel-maatschap-

pelijke achtergronden en geschiedenissen te maken. Zodra zij daarover vertellen, begrijp je beter waarom ze hun vak op een andere manier uitoefenen dan wij.'

De Estse Piret Bristol, ANSE-boardmember met internationale intervisiegroepen in haar portefeuille, zei gisteren: 'Als je in een internationale intervisiegroep zit, leer je over andere culturen, maar je leert ook meer over jezelf als supervisor in wat jou uniek maakt.' Is dat wat je bedoelt?

'Ja. En het heeft mij ook geleerd waarom buitenlandse collega's supervisie geven zoals zij supervisie geven. Ze vertellen mij niet alleen wat ze vakinhoudelijk doen, maar ook waar ze vandaan komen. Omgekeerd vertel ik hen ook waar ik vandaan kom en dus leer ik – en daar heeft Piret dus gelijk in – tevens over mezelf: ik "word bespiegeld". Ze stellen vragen over mijn afkomst en beroepservaringen, en die zijn vaak anders dan de vragen die hier in Nederland worden gesteld. Ze reageren er natuurlijk ook weer anders op. En dat zet mij aan het denken over hoe ik de dingen doe of denk te doen.'

En als je dat nu bekijkt vanuit de wereldproblematiek – de oorlog in Oekraïne en hoe we dan hier in de Summer University bij elkaar zitten – is dat iets soortgelijks?

'Ik zit natuurlijk helemaal in het Oekraïne-project dat we in Nederland zijn gestart: supervisie aan Oekraïense collega's, met wie ik al langer contact heb. Sissi Alder uit Oostenrijk is een van de opleiders van de collega's in West-Oekraïne, waar nu drie leergangen zijn geweest en drie groepen zijn afgestudeerd. Oost-Oekraïne heeft andere opleiders: Inese uit Letland en Zilvinas uit Litouwen. Sissi vroeg mij of ik leersupervisie aan de Oekraïense collega's wilde geven.

Dat deed ik vorig jaar via online meetings en dat is goed bevallen. Naar aanleiding daarvan gaf ik nog een seminar en daardoor kwam ik in contact met de voorzitter van de Oekraïense supervisievereniging. Toen de oorlog uitbrak, zette Sissi een SOS-appgroep op met ANSE-collega's, waar ik ook deel van uitmaakte; zo heb ik de oorlog kunnen volgen. Er waren dus heel korte lijnen. Soms wist ik eerder wat daar gebeurde dan we via het nieuws hoorden.'

Hoe is het om dat van zo dichtbij mee te maken?

'Omdat je sommige mensen kent, is dat wel intens. Maar je hoort in supervisie ook heftige verhalen. Ik heb als professional, zeker in de psychiatrie, door de jaren heen geleerd om me daartoe te verhouden. Maar soms dacht ik wel: Wat moet ik doen? Wat kan ik doen? Dan ging ik wel tot actie over. De LVSC, Ton Vegt, pikte mijn signaal vrij snel op en bood financiële ondersteuning, waar ik de vereniging heel dankbaar voor ben. Vervolgens kwamen ook Hongarije en Zwitserland over de brug. De Oostenrijkse supervisievereniging heeft bovendien allerlei verbindingen met Oekraïne. Er werd een speciale bankrekening geopend waar al die landen geld op hebben gestort. Daarvan zijn medicijnen en andere hulpgoederen gekocht en naar het land vervoerd, waarbij ook steeds vluchtelingen mee teruggenomen werden.

Daaruit kwam weer voort dat een Oekraïense collega, die ik al eerder had ontmoet, mij om supervisie vroeg. Na twee sessies kon ze aangeven dat ze er echt iets aan had in haar dagelijkse professionele leven – of wat daar nog van over was. En zo kwam het verzoek of ik zou kunnen regelen dat ook andere Nederlandse collega's zich beschikbaar zouden

stellen om te superviseren tijdens de oorlog. De vraag daarbij was: hoe behouden wij onze professionaliteit in tijden van oorlog. Dat vond ik heel mooi. Zij positioneerden zich niet als slachtoffer, maar als professional; ze wilden blijven helpen, mensen blijven begeleiden. Tachtig procent van hun werk viel weg, dus ze begeleidde vaak vrijwillig. Het was een Droste-effect: de supervisoren begeleidde er mensen die weer mensen begeleidde die mensen verzorgden die van het front kwamen, zoals artsen en verpleegkundigen. Maar ook sociaal werkers en gezinstherapeuten die in gezinnen kwamen met oorlogsslachtoffers of vluchtelingen. En de supervisoren moesten aan het eind van de keten ook hun verhaal kwijt. Zij moesten overeind zien te blijven, dus vroegen zij ons te helpen zodat zij verder konden helpen. Ze wilden daarvoor juist mensen die helemaal buiten de oorlog stonden, liefst op flinke afstand.'

Als ik het goed begrepen heb zeiden onze Oekraïense collega's in hun keynote gisteren dat er veel haat is. En dat je elkaar als collega's voedt in 'anger' en dat dat ook een gevaar met zich meebrengt. Maar dat er, juist door met collega's vanuit een andere maatschappelijk-culturele context te praten, toch perspectief is. Ik had dat nog nooit zo bekeken. Herken je dat?

'Ja, helemaal. Wij vertegenwoordigen ook de hoop en het perspectief op een leven na de oorlog. In de uitwisseling komen er dingen voorbij die hen ook weer verder helpen, zoals methoden en visies op het werk. En ik vind het zo mooi dat ze zich niet als slachtoffer opstellen: "Je hoeft geen medelijden met ons te hebben. Wij willen overeind blijven." Dat vind ik sterk. Datzelfde kom ik in de Baltische landen tegen: de mensen hebben er zoveel meegemaakt, generaties lang,

maar beschikken over zoveel veerkracht! Ik had daar een mooi gesprek over met mijn Letse collega. Ik zei: "Dat bewonder ik in juli, hoe doen jullie dat? Jullie blijven overeind, ook bij deze dreiging. Nu heeft jullie generatie weer te maken met het alziend oog van Poetin, om Sijtze de Roos in zijn keynote aan te halen." Ik vind het, net als bij de Oekraïense collega's, een eer dat wij hen mogen helpen. We kunnen ervan leren.

Maar goed, terug naar de Oekraïense collega die mij vroeg de supervisie te verbreden naar collega's. Naar aanleiding daarvan vroeg zij haar collega's wie er begeleid wilde worden door Nederlandse supervisoren en had in no time 42 mensen in overleg met de supervisievereniging aldaar! Ik vroeg rond binnen onze regio wie er met mij een pool wilde vormen om mensen supervisie-zittingen te bieden tijdens deze oorlogstijd. En ook daar had ik al snel gegadigden. We vormden vervolgens zes groepen, elk met twee supervisoren; dat was het advies van Vilena, de collega aldaar: je krijgt heel wat voor de kiezen, dus doe het met z'n tweeën. We boden begeleiding aan vier tot zes mensen. Voor de deelnemers die we niet konden helpen, kwam het verlossende woord uit Duitsland: zij namen die van ons over.

In een van de groepen zat de Nederlandse supervisor Ria Schlepers en die heeft een methode geïntroduceerd die weinig taal nodig heeft en driedimensionaal in beeld kan brengen wat de draagkracht en draaglast van mensen is. Na inventarisatie onder de Oekraïense collega's bleek er grote belangstelling voor te zijn en hebben 36 mensen zich aangemeld voor een training. De training wordt gratis aangeboden, maar de materialen moeten worden betaald. Daarvoor is een crowdfundingactie in het leven geroepen.'

Wat ik zo mooi vind aan jouw verhaal is dat de ene verbinding weer bijdraagt aan de andere, waardoor je uiteindelijk samen van betekenis kunt zijn.

'Ja, dat is mooi. Ik kreeg een maand geleden een telefoontje uit Italië. Een supervisor, oud-penningmeester van de ANSE, had gehoord van dit project en wilde zich aanmelden als supervisor. En dat is zo leuk aan digitale communicatie: zoiets kan tegenwoordig dus gewoon. De Oekraïense collega's leven op dit moment in onvrijheid, maar toch nemen zij de vrijheid – sterk en dapper als zij zijn – om hulp te vragen. Dat is een teken van kracht, vind ik. Wat wij kunnen doen, is luisteren en er zijn. Dat is waar zij behoefte aan hebben: aandacht.'

Wil je begeleidingskundigen nog iets meegeven?

'Ik zou willen zeggen: ga een keer naar een Summer University, volg eens een Talent Talk. En vooral: sluit je aan bij een interna-

tionale intervisiegroep. Laat je maar bespiegelen, dat is verrijkend. Je leert van andere culturen en je leert over jezelf. Zo leer je (nog) beter begrijpen wie je bent als professioneel begeleider.'

Inmiddels zijn de lampen in de hal al aan en komt de reuring van bibliotheekbezoekers geleidelijk naar ons toe. We sluiten het gesprek af en voegen ons bij de internationale collega's om in 'home groups' te reflecteren op de opgedane ervaringen van de afgelopen anderhalf uur. Ik heb weer scherper op mijn netvlies: je kunt altijd iets doen om je vrijheid te vergroten. Vooral door in verbinding te zijn, hulp te vragen, in gesprek te gaan, deel te nemen aan een internationale intervisiegroep en te luisteren naar anderen. Het brengt je dichter bij jezelf, dichter bij de ander en het zorgt voor verrijking.

Voor meer informatie over ANSE en CIC zie www.anse.eu.